

Lilijana Praprotnik Zupančič

70 LET

Očarljiva svetlolasa Lilijana Praprotnik Zupančič; za ves svet, ki obožuje njena dela za najmlajše, Lila Prap¹; in za svoje bližnje Miša, praznuje. Niti ne vem, če praznuje kako posebej, saj se zdi njeno življenje v pravljčni rumeni vili na obrobju knežjega mesta kot praznik. Od daleč, seveda. Kot ženska je opažena, kamorkoli pride. Ko se pogovarja, govori počasi, poudarja premišljene besede z božajočim altom. Kadar jo srečam, je zadržano nasmejana, vedno z dolgimi, razpuščenimi kodri, pogosto v družbi svojega moža, s katerim sta par že pol stoletja. A ne vedno, saj ima Dalibor Bori Zupančič, priznani karikaturist, stripar, glasbenik in likovni delovni terapevt, ki je dolga leta vodil delavnice art terapije v psihiatrični bolnišnici Vojnik, pri ustvarjanju – tako kot ona – rad mir. Živita v pravljčni vili v Šmarjeti pri Celju in ustvarjata vsak v svojem ateljeju, največkrat potem, ko skupaj popijeta jutranjo kavo. Njuna skupna pot se je začela v gimnazijskih letih z igranjem košarke (ona je tekmovala v prvem ženskem košarkarskem klubu v Celju), ko je Boriju na košarkarski tekmi med tekmovalkami 'Miša padla v oči', sicer pa se je prej ukvarjala z atletiko, trenirala je met krogle, namizni tenis, troboj. Danes rekreativno igra tenis, enkrat tedensko v parih s prijateljicami.

Nekoč je ustvarjala na podstrešju hiše ob reki Hudinji, v hiši, močno podobni vili Čira-Čara in kot ustvarjeni zanj, saj je bila od nekdaj velika občudovalka knjige *Pika Nogavička*. Menda jo je prebrala kar osemnajstkrat in v njej spoznavala svet, ki je vedno znova buril njeno domišljijo. Ko so bili njeni starši v službi, ni bila sama sebi varuška kot Pika, ampak je morala v vrtec. Tako je kot Pikina oboževalka postala zaščitnica nebogljenih prijateljic in sošolk, ki jih je branila, če ni šlo drugače, tudi s pestmi. Knjige (*Pika Nogavička*, *Ostržek*, *Črni muc vasuje*, *Medvedek Pu* ...) in punčka Sheila so jo spremljale do konca šolanja v osemletki. Ko je prišla v prvi razred, je bila levičarka, v šoli so jo nenehno opozarjali, naj riše s 'ta lepo roko', z desnico. Ob tem manj prijetnem spominu danes pravi: »Je pa vseeno nekaj dobrega v tem. Sedaj rišem kar z obema rokama, desno vodijo možgani z razumom in s filigransko natančnostjo upodablja elemente na sliki. Levica, ta pa ustvarja naravno, spontano, najraje s kredami in velikimi potezami, ki ne marajo omejujočih črt in izražajo notranje občutke.«

Na verandi njene hiše danes namesto konja obiskovalce pričaka Oto, velik prijazen in igriv pes, namesto opice se naokoli mota črni muc Sigmund. A Lilini naslikani živalski junaki zdaj že dve desetletji nastajajo v bivšem hlevu za konje, ki

1 V besedilu uporabljam avtorčin psevdonim: od prve avtorske slikanice *Male živali* (Mladinska knjiga, 1999) v svojih delih uporablja le umetniško ime.

sta ga z Borijem preuredila v tri ogromne umetniške prostore z velikimi okni, ki vanje spustijo obilo naravne svetlobe. Na večini sten kraljujejo Liline pisane živali, predvsem ilustracije, ki jih je ustvarila za slikanico *Dinozavri?! Ena soba je njen atelje, druga je z dolgo mizo in stoli namenjena ustvarjalnim delavnicam, tretja pa je urejena kot igralnica za otroke, kjer ne manjka udobnih naslanjačev, zof, blazin in polic, ki se šibijo pod otroškimi knjigami – tako njenimi kot knjigami drugih avtorjev.*

Za Lilo je kar nekaj ustvarjalnih delavnic, ki jih za otroke organizira v svoji galeriji. Z Borijem sta sanjala, da bi na njunem posestvu zaživela nekakšna umetniška komuna, kjer se ne bi odvijale samo razstave in delavnice, ampak bi na rezidenco prihajali tudi umetniki iz Slovenije in sveta. Na eni izmed delavnic, ki so občasno organizirane tudi za odrasle, je že gostovala priznana ameriška pisateljica Barbara Jean Hicks, s katero sta pred leti ustvarili priljubljene slikanice za angleško založbo Random House.

Kot najstnico sta Lilo zanimali sociologija in psihologija, a ker se ni mogla odločiti med njima, se je odločila za študij arhitekture. Po končanem študiju se je najprej zaposlila v nemškem biroju, kjer je sodelovala pri načrtovanju gradnje otroške bolnišnice. Pozneje je delala v urbanističnem uradu, krajši čas je bila zaposlena tudi v Gorenju kot industrijska oblikovalka, a je bilo za to službo treba prezgodaj vstajati. Tri leta je poučevala na Srednji gradbeni šoli v Celju, a ugotovila, da tudi profesura ni zanjo. »*Za poučevanje moraš biti pravi tip. Jaz sem ugotovila, da to nisem. Bilo mi je fajn, a nisem imela avtoritete. Brez tega pa ne gre. Otroci to takoj zavohajo in v razredu nastane kaos.*« Leta 1989 se je odločila za samostojno pot umetnice, za ustvarjalno, svobodno delo. Njen najbolj priljubljen opus za otroke ima začetek v času, ko je ob sinu Izidorju začela ustvarjati knjige in slikanice zanje, temu je ostala zvesta vse do danes.

Ilustracije preprostih in jasnih oblik, iskrive, vesele in barvite, polne topline vabijo najmlajše otroke v svet živali in pravljicnih bitij, ob njih se srečujejo s prvimi črkami, besednimi igrami, kratkimi verzi, spoznavajo uganke, barve, iščejo odgovore na vprašanja. Odkar je Lila svoje ilustracije poslala v Bologno, kjer so med tri tisočimi izbrali tudi njeno, s čimer je vzbudila pozornost založnikov, je njena ustvarjalna kariera presegla vsa pričakovanja. V Sloveniji in v svetu najbolj opažena slikanica *Zakaj?* se je uvrstila tudi v učne programe v Nemčiji, Franciji, Avstraliji in še v nekaterih drugih državah. Obožujejo jih slovenski in tuji otroci, vse do Japonske, kjer je še posebej priljubljena, saj so njeni živalski liki iz risane serije oživel tudi na otroških majicah, lončkih, svinčnikih in v obliki plišastih igračk. Tam so odprli celo verigo Lilinih hiš, nekakšnih hotelov v bližini otroških bolnišnic, kjer se srečujejo bolni otroci in njihovi starši. Po mnogih njenih knjigah so tudi druge nastajale risanke in predstave, pred leti pa so mladi celjski ustvarjalci po treh njenih knjigah pripravili celo muzikal *Kure?!*

Za svoj izjemni ustvarjalni opus pisateljice, pesnice in ilustratorke je Lila Prap prejela številne nagrade. Doma med drugim leta 2011 nagrado Prešernovega sklada, leta 2017 Levstikovo nagrado za življenjsko delo in leta 2021 nagrado Hinka Smrekarja za ilustracije v avtorski slikanici *Ptiči?!* Že dvakrat je bila nominirana tudi za Andersenovo nagrado. Leta 2003 je prejela bronasti celjski grb za izredno kvaliteto na področju otroške literature in knjižne ilustracije, leta 2018 pa naziv častne meščanke Celja.

Še danes najraje doma čaka na kakšen nov igriv preblisk, kakšno novo idejo: »Vedno imaš v glavi kašne tri ideje, eno realiziraš, druge čakajo«, pravi. Nekaj časa je o besednih igrah in igri z jezikom predavala vzgojiteljicam na Pedagoški fakulteti. Govorne igre so ob njenih poenostavljenih, a zelo nazornih ilustracijah navzoče tudi v njenih slikanicah in najmlajšim bralcem pomagajo pri prvih srečanjih s pisano in govorjeno besedo. Kot majhna deklica si je izmišljala črke lastne abecede, ki jih včasih ni znala prebrati, a pomembna je bila igra. Na igro kot najboljšo učiteljico otrok, ki ima tudi na odrasle blagodejen učinek, še vedno prisega: »Ne pozabite se kdaj igrati, tudi ko odrastete!« Kadar se še danes med naključnim pogovorom hudomušno zaiskrijo njene oči, imam občutek, da se tega svojega nasveta tudi sama še vedno drži.

■ TATJANA PREGL KOBE